

KOMUNIKACJA SPOŁECZNA I MEDIA / COMMUNICATION AND MEDIA STUDIES

PIOTR GAWLICZEK

TECHNOLOGIE INFORMACYJNO-KOMUNIKACYJNE JAKO NARZĘDZIA KSZTAŁCENIA. STUDIUM PRZYPADKU – FILIA W ELKU UNIwersYTETU WARMIŃSKO-MAZURSKIEGO W OLSZTYNIE

Nowe technologie wpływają na kolejne pokolenia od wielu lat. Jest to proces zróżnicowany, chociaż, jak interesująco zauważa Marcin Polak: „wspólną cechą wszystkich tych czasów jest to, że szkoła i uniwersytet nie nadążają (lub nie chcą nadążyć?) za zmianami. Dlatego mamy do czynienia z niepełnym wykorzystaniem potencjału nowych technologii do celów edukacyjnych”¹. Z drugiej strony wykorzystanie technologii informacyjnych i komunikacyjnych może być podstawą do uczenia się nowych rzeczy, zjawisk i procesów². Możliwość wymiany poglądów i doświadczeń to pozytywne czynniki rozwoju. Poczta elektroniczna, komunikatory internetowe, fora tematyczne i pokoje rozmów umożliwiają komunikację. Samokształcenie, samodoskonalenie nigdy nie było tak proste i dostępne, jak ma miejsce obecnie. Pytanie brzmi: jak osoba funkcjonuje w erze społeczeństwa informacyjnego, w sieci laptopów, telefonów komórkowych i gier? Nowoczesne technologie komunikacyjne (internet i telefony komórkowe) na zawsze zmieniły obraz współczesnej rzeczywistości. Wiele osób nie wyobraża sobie życia bez internetu, Facebooka lub Twittera. Dlatego, jak zauważa Marcin Polak: „powinniśmy wspólnie szukać rozwiązań [...] i wspólnie wdrażać uzgodnione strategie”³.

Wykorzystanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w środowisku akademickim, w tym w procesie dydaktycznym (szkoleniowym), może mieć kluczowe znaczenie dla uczenia się nowych rzeczy, zjawisk i procesów. Ponadto pomaga wyrównać poziom wiedzy uczestników, jak również zilustrować informacje ustne dostarczone przez prowadzącego. Może też służyć organizowaniu

PIOTR GAWLICZEK – Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie Filia w Elku; ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0462-1168>; e-mail: piotr.gawliczek@uwm.edu.pl

¹ M. Polak, *Kilka refleksji o technologiach w edukacji*, Edunews.pl, <<https://www.edunews.pl/edytoriale/3993-kilka-refleksji-o-technologiach-w-edukacji>>, dostęp: 24.05.2019.

² Por. *Metodyka kształcenia na odległość w Akademii Obrony Narodowej*, projekt opracowany w Wydziale Kształcenia na Odległość Akademii Obrony Narodowej, Warszawa 2013, maszynopis.

³ M. Polak, *Kilka refleksji o technologiach...*

zajęć, ułatwiać sprawdzanie wiedzy, oceniać materiały oraz prowadzić zajęcia, umożliwiać uczestnikom dostęp do treści w stosownych przypadkach po zakończeniu procesu nauczania. To także wykorzystanie możliwości związanych z otwartymi, masowymi kursami on-line (Massive Open Online Courses – MOOC)⁴ oraz narzędzi mediów społecznościowych⁵. Kwestie te wiążą się ze zjawiskiem wykluczenia cyfrowego⁶.

Należy jednak brać pod uwagę, że nauczanie na odległość może być wyzwaniem dla wielu wykładowców. Najczęstszym błędem popełnianym przez nich jest chęć wiernego przeniesienia zajęć bezpośrednio z sali wykładowej do wirtualnej przestrzeni, czyli przeniesienia treści wykładu do internetu. Kształcenie na odległość charakteryzuje się specyficznymi właściwościami. Przede wszystkim treść edukacji ma formę elektroniczną jako zapisy elektroniczne, prezentacje, inne kombinacje tekstowe i liczbowe, nagrania dźwiękowe i wideo, zasoby wiedzy z baz danych ekspertów, elementy multimedialne (gry interaktywne, testy), konferencje wideo i konferencje internetowe. Uczenie się na odległość charakteryzuje się przede wszystkim elastycznością, czyli niezależnym planowaniem pracy, indywidualizacją szkolenia, redukcją kosztów i czasu, dowolną liczbą grup, zasadą uczenia się wtedy, kiedy się tego potrzebuje, czyli: potrzebuję – używam. Można zatem sformułować tezę, że proces edukacji w erze cyfrowej odbywa się w zmieniających się warunkach.

Biorąc pod uwagę powyższe kwestie, w Filii w Eku Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie w październiku 2018 r. uruchomiono program pilotażowy w zakresie praktycznego wykorzystania form i metod e-learningu w procesie kształcenia. Elementami były: platforma LMS ILIAS, konta w mediach społecznościowych: Twitter, Facebook, Instagram i YouTube. W semestrze zimowym roku akademickiego 2018/2019 częściowo prowadzono w tej formule dwa przedmioty na pierwszym roku studiów w zakresie bezpieczeństwa wewnętrznego. Ze względu na potrzeby programu pilotażowego przeprowadzone zostało wstępne szkolenie pracowników z zakresu wykorzystania platformy. Ponadto w zasobie „Zestaw informacji” przeznaczonym dla wykładowców uwzględniono podstawowe materiały e-learningowe, np. dokumenty i akty prawne Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego dotyczące warunków, które należy spełnić, aby prowadzić zajęcia podczas kursu studiów z wykorzystaniem metod i technik nauczania na odległość.

Uruchomienie programu pilotażowego było możliwe dzięki pozytywnemu potwierdzeniu platformy LMS ILIAS, która została uruchomiona na potrzeby Filii. Dzięki pozytywnej ocenie platforma znalazła się na oficjalnej liście insta-

⁴ M. Józwiak, *Integration of MOOC Principles into a Language Course Framework for NATO DEEP: a Case Study*, „Civitas et Lex” 4/20(2018), s. 7–14.

⁵ P. Gawliczek, *Jak wykorzystać nowoczesne media w rodzinie, szkole i na uczelni? Rekomendacje i doświadczenia Kujawskiej Szkoły Wyższej we Włocławku z użytkowania platformy e-learningowej LMS ILIAS*, w: *Rodzina wobec globalnej zmiany cywilizacyjno-medialnej*, pod red. R. Brzezińskiej, Włocławek 2017, s. 77–88.

⁶ P. Gawliczek, *Cyfrowi imigranci i tubylcy. Jak pokonać e-wykluczenie i radzić sobie ze zmianami w cyfrowym świecie?*, „Zeszyty Naukowe KSW”, Włocławek 2017, vol. XLIV, s. 25–38.

lacji LMS ILIAS użytkowanych przez liczne podmioty w międzynarodowym środowisku akademickim, administracji publicznej, gospodarce i siedzibie głównej NATO, a także centrach edukacyjnych i szkoleniowych⁷.

Największym użytkownikiem jest Uniwersytet w Kolonii, gdzie na platformie zarejestrowanych jest ponad 100 tys. aktywnych użytkowników. Do tej pory tylko trzy platformy w Polsce miały takie zaświadczenie: Akademia Morska w Gdyni, Uniwersytet Studiów Wojennych w Warszawie oraz Kujawska Szkoła Wyższa we Włocławku. Oprogramowanie LMS ILIAS ma na celu osiągnięcie celów edukacji i rozwoju zawodowego. Kluczowymi zaletami oprogramowania są: (1) umożliwienie skutecznego tworzenia kursów oraz materiałów szkoleniowych poprzez oferowanie narzędzi i szablonów do automatyzacji pracy; (2) korzystanie z grup i kursów w celu zapewnienia zarządzania, dzielenie się materiałami dydaktycznymi – grupy i kursy łączą inne funkcje, takie jak moduły dydaktyczne, słowniki, wiki, fora, czaty, ankiety, testy, słowniki, pliki; (3) zapewnienie wielu sposobów dostarczania treści dydaktycznych w formie modułów dydaktycznych – ze względu na interoperacyjność, w tym zapewnianie możliwości wymiany z innymi podmiotami korzystającymi z podobnej platformy; (4) przewaga nad innymi systemami dzięki zintegrowanemu z platformą narzędziu ILIAS SCORM Editor; (5) zapewnianie komunikacji za pośrednictwem czatu tekstowego, forum dyskusyjnego i poczty elektronicznej; (6) zapewnianie dostępności obsługi kanałów RSS; (7) odtwarzanie plików audio i wideo; (8) użycie narzędzi pozwala oceniać, oceniać i certyfikować zajęcia, w tym wydawać i drukować dyplomy i certyfikaty; (9) przemieszczanie użytkownika po prywatnym pulpicie, zarządzanie jego materiałami; (10) dostarczanie, poprzez portfolio, wskazanie kompetencji i zainteresowań uczestników nauczania i moderatorów; (11) wspieranie różnych metod uwierzytelniania⁸.

Podstawowe funkcjonalności / właściwości związane z platformą LMS ILIAS to przede wszystkim: (1) moduł dydaktyczny SCORM – zamknięta jednostka zawierająca treści dydaktyczne, która składa się z obrazów, tekstów multimedialnych, quizów, odniesień do słowników pojęć, stron internetowych itp. Moduły nauczania charakteryzują się możliwością określania postępów w nauce uczestnika; (2) obiekt SCORM – interaktywna forma weryfikacji znajomości słownictwa przedmiotu, rodzaj testu; (3) słowniki pojęć – słownik nowych, trudniejszych pojęć jest zintegrowany z modulem nauczania lub umieszczony na końcu kursu; (4) wiki – zbiór informacji na wybrany temat, rodzaj encyklopedii; (5) pliki audio i wideo – strumieniowe przesyłanie audio i wideo umożliwia udostępnianie filmu z wykładu lub innej formy zajęć; (6) linki do stron internetowych – umożliwiają bezpośredni dostęp do stron internetowych lub stron w ILIAS; (7) forum dyskusyjne – zapewnia kontakt między wszystkimi uczestnikami kursu oraz wykładowcą, umożliwia grupowanie treści w wątki (komunikacja asynchroniczna); (8) blog – rodzaj strony internetowej zawierającej osobne, chronologicznie uporządkowane

⁷ <http://www.ilias.de/docu/ilias.php?ref_id=3444&record_id=1849&cmd=renderRecord&cmdClass=ildatacollectionrecordviewgui&cmdNode=au:xe:xd&baseClass=iRepositoryGUI>, dostęp: 24.05.2019.

⁸ Szczegółowe informacje dostępne na stronie internetowej www.ilias.de.

wpisy. Możliwe jest prowadzenie wspólnego bloga; (9) baza danych – kombinacja różnych typów (plików) w jednym obiekcie; (10) ćwiczenie – umożliwia zbieranie prac od studentów; (11) pliki – umieszczanie plików na platformie e-learningowej (głównie PDF, ale także inne); (12) kwestionariusz – narzędzie pozwala na ocenę kursu, zajęć, projektu itp. Osoba ankietowana odpowiada na pytania anonimowo lub pod imieniem i nazwiskiem. Umożliwia przeprowadzenie testów jakościowych i ilościowych na dowolnej próbie użytkowników zarejestrowanych na platformie. Istnieje możliwość kompilacji wyników w formie graficznej; (13) głosowanie – pozwala na szybkie zasięgnięcie opinii; (14) test – forma kontroli stanowiąca odrębny element. Pozwala zadawać pytania różnych typów. Możliwość mieszania pytań, zmieniania kolejności oraz ustawiania limitu czasu; (15) e-mail – umożliwia wysłanie wiadomości do wybranej liczby uczestników. W zależności od konfiguracji możliwe jest automatyczne wysyłanie wiadomości e-mail w ramach ILIAS również na skrzynkę pocztową studenta.

W trakcie realizacji działań, po pierwszych zajęciach z studentami pierwszego roku na kierunku bezpieczeństwo wewnętrzne, na platformie LMS ILIAS uruchomiono anonimową ankietę. Za szczególnie interesujące należy uznać odpowiedzi na pytania otwarte:

- *E-learning to przyszłość! Bez tego uniwersytet nie pójdzie na marne. Wykładowca – brawo! Administrator jest spoko! Chcemy więcej e-learningu!*
- *Zalety – łatwość komunikacji z wykładowcą i studentami, dostęp do platformy w dowolnym momencie i z dowolnego urządzenia mobilnego (komputer, telefon, tablet), szybki dostęp do materiałów szkoleniowych. Wady – ciągły dostęp do Internetu;*
- *szybki i prosty sposób komunikowania się bez większych trudności, tj. Nieprzekazywanie wiadomości na przykład promotorowi za pośrednictwem innego portalu, tj. Poczta podczas nieobecności na zajęciach może zostać „skomponowana” przez tę stronę internetową;*
- *E-learning jest ciekawym sposobem uczenia się i wielką wygodą dla studentów. Myślę, że warto skorzystać z możliwości e-learningu;*
- *Bardzo podoba mi się forma e-learningu, ponieważ bardzo lubię nowoczesne formy nauki i myślę, że pomaga uczniom uczestniczyć w zajęciach i nie musi być fizycznie zaangażowana w zajęcia;*
- *Moim zdaniem zaletą jest dostęp do zasobów e-learningowych z dowolnego miejsca na świecie, w którym mamy dostęp do Internetu. To ogromny plus, zwłaszcza jeśli jesteś studentem niestacjonarnym. Zwykle studenci zaoczeni pracują i czasem zdarza się, że nie mogą przychodzić na zajęcia. Ten system uczenia się oferuje ogromne możliwości, ponieważ w każdej chwili możemy korzystać z zasobów edukacyjnych. Jediną wadą jest dla mnie potrzeba dostępu do Internetu, najlepiej szerokopasmowego.*
- *Uważam, że mobilny dostęp powinien dotyczyć wszystkich przedmiotów, w tym wszystkich wykładowców. Ta forma jest przydatna w przypadku studiów niestacjonarnych.*
- *Dla mnie jest to coś nowego, ale jestem bardzo zainteresowany TAK!*

Zasoby platformy LMS ILIAS obejmują również „Kurs e-learningowy świadomości wielokulturowej”, opracowany w standardzie SCORM, zakończony testem

obejmującym 20 pytań. Dostęp do tego kursu jest częścią wdrażania rozwiązań e-learningowych na potrzeby procesu edukacyjnego Filii w Ełku. Jak wynika z założeń, celem kursu jest podniesienie poziomu indywidualnej świadomości wielokulturowej oraz zrozumienie istoty tego zjawiska. Jest to także prezentacja palety różnych zagadnień o znaczeniu kulturowym, które wpływają na ludzi na co dzień. Struktura kursu wykorzystuje sześć dni tygodnia, od poniedziałku do soboty, każdego dnia jest jedna lekcja. Obejmuje ona różne zagadnienia przedstawione w formie studiów przypadków (pytania z jedną poprawną odpowiedzią). Natychmiastowa informacja zwrotna ma na celu optymalne opanowanie materiału. Po każdej lekcji / dniu można zapoznać się z komentarzem do pytań. Kurs kończy się testem składającym się z 20 pytań. Po ukończeniu kursu absolwent powinien: (1) lepiej zrozumieć, w jaki sposób świadomość różnych kultur oraz różnic kulturowych może poprawiać relacje interpersonalne; (2) identyfikować przeszkody w skutecznej komunikacji międzykulturowej; (3) wykorzystywać umiejętności komunikacyjne do właściwego zachowania w międzynarodowym środowisku; (4) definiować podstawowe pojęcia dotyczące sfery wielokulturowej świadomości. Ostatnim elementem, po pomyślnym przejściu testu, jest wygenerowanie przez LMS ILIAS indywidualnego certyfikatu zawierającego imię i nazwisko osoby, datę ukończenia oraz przypisany kod QR. Średni czas trwania kursu wynosi około czterech godzin.

Dostęp i przetłumaczenie kursu było możliwe dzięki wymianie materiałów e-learningowych w ramach NATO. Profesor Hartmut Keil stwierdza we wstępie:

wszyscy jesteśmy świadomi, że wpływają na nas dane przesyłane za pośrednictwem masowej informacji, przez przyjaciół, tworząc obrazy w naszych umysłach. Dotyczą one innych ludzi lub innych społeczeństw. Często nie odpowiadają prawdzie, tworząc stereotypy, które bardzo trudno jest wyeliminować. Zwłaszcza wtedy, gdy nie mamy wiedzy o zainteresowanym społeczeństwie. W ostatnich latach, z powodu wojny toczonej w Afganistanie, jesteśmy coraz bardziej świadomi tego, jak mało mamy wiedzy na temat innych cywilizacji lub innych krajów. Czasami jest za późno. Kiedy rozpoczynamy działalność, spotykamy inne zwyczaje i postawy. Jest za późno, aby zareagować prawidłowo. Kiedy pojawiają się nieporozumienia, należy spodziewać się poważnych konsekwencji. Dlatego uważam, że świadomość przed wyruszeniem na misję lub wyjazdem do innych regionów jest kluczowa, ważne jest wyeliminowanie stereotypów. Kiedy zaczynamy gdzieś coś robić, organizujemy wizyty, musimy być na to dobrze przygotowani. Aby spotkać ludzi, którzy czytają znaki i gesty w inny sposób niż nasze własne społeczeństwo. Dlatego ważne jest, aby prowadzić badania na ten temat, szkolenia instruktorów, jak reagować i jak się zachowywać. Jest prawie taki sam jak w służbie dyplomatycznej. Ponieważ dyplomaci są starannie przygotowani do swojej roli, zanim zostaną wysłani za granicę. Myślę, że to jest nasz szczególnie obowiązek, szczególnie w czasach, gdy mówimy o globalizacji, która obejmuje nas silniejszych, np. jako graczy w globalnej gospodarce. Międzynarodowe kontakty handlowe są przesłanką wystąpienia sytuacji, w których musimy znać zwyczaje panujące w innych krajach. Musimy być na to gotowi: zrozumieć i wiedzieć, jak reagować na wielokulturowe różnice, kiedy się pojawią⁹.

⁹ Wypowiedź jest zamieszczona jak materiał wideo w ramach kursu.

Wnioski

Treści oraz dane zamieszczone w artykule mogą stanowić podstawę konkluzji, że uzasadnione jest podjęcie działań, które uczynią z e-learningu jedną z atrakcyjnych form, uzupełniającą obecną ofertę edukacyjną Filii w Ełku UWM. Będzie to także punkt wyjścia do określenia zasad organizacji oraz prowadzenia zajęć e-learningowych (kompetencje merytoryczne, kryteria zaliczania zajęć). Kolejnym elementem powinno być stworzenie warunków do tworzenia kursów i zastąpienie poszczególnych wykładów wykładami e-learningowymi, wzbogacenie kursów o materiały cyfrowe. Rodzi to potrzebę wzięcia pod uwagę następujących elementów: (1) podejmowanie działań, które uczynią e-learning jedną z form edukacji, uzupełniającą obecną ofertę edukacyjną; (2) ustalenie przez władze Uczelni zasad organizacji i prowadzenie zajęć e-learningowych (kompetencje merytoryczne); (3) tworzenie kursów; (4) wdrażanie kolejnych funkcjonalności platformy LMS ILIAS, umożliwiając stworzenie środowiska dla Filii w Ełku w zakresie wspierania szybkiej komunikacji i wymiany wiedzy; (5) współpraca z krajowymi i zagranicznymi uniwersytetami oraz instytucjami partnerskimi w ramach formuły e-learningu. Wymiana doświadczeń oraz materiałów / kursów; (6) poszukiwanie nowych rozwiązań organizacyjnych, technicznych i finansowych mających na celu opracowanie i utrzymanie wysokiego poziomu kursów / studiów w formule e-learningu; (7) stworzenie Centrum e-learningu do wdrożenia, dostosowanego do potrzeb i możliwości wdrożenia optymalnych rozwiązań e-learningowych, zgodnie ze światowymi trendami, a także do współpracy z zapleczem dydaktycznym i administracyjnym Uniwersytetu (np. z podstawowymi jednostkami organizacyjnymi, centrami i wydziałami).

Jako potencjalne zagrożenia we wdrażaniu programu powinny być brane pod uwagę takie elementy jak: (1) niska aktywność kadry nauczycielskiej; (2) nieproporcjonalny rozwój infrastruktury IT wraz z wdrożeniem e-learningu (sieć internetowa, serwery, narzędzia programistyczne). Potencjalne korzystne warunki wdrożenia obejmują: (1) bardzo niskie koszty kształcenia, szkolenia i administracji; (2) uniwersalność użytkowania poprzez niskie wymagania sprzętowe i programowe po stronie użytkownika (połączenie internetowe, przeglądarka internetowa); (3) szeroka gama bezpłatnego oprogramowania wspomagającego e-learning; (4) przychylność wielu instytucji i podmiotów dla tej formy kształcenia – kursy w ramach wymiany międzynarodowej oraz doświadczenia.

BIBLIOGRAFIA

- Gawliczek P., *Cyfrowi imigranci i tubylcy. Jak pokonać e-wykluczenie i radzić sobie we zmianami w cyfrowym świecie?* „Zeszyty Naukowe KSW”, Włocławek 2017, vol. XLIV, s. 25–38.
- Gawliczek P., *Jak wykorzystać nowoczesne media w rodzinie, szkole i na uczelni? Rekomendacje i doświadczenia Kujawskiej Szkoły Wyższej we Włocławku z użytkowania platformy e-learningowej LMS ILIAS*, w: *Rodzina wobec globalnej zmiany cywilizacyjno-medialnej*, pod red. R. Brzezińskiej, Włocławek 2017, s. 77–88.

- Guzewicz W., *Information and Communications Technologies in the Security environment – Useful Tools or Necessary Evil?* w: *Security and Russian Threats*, Wydawnictwo UJK, Kielce 2019, s. 285–294.
- Guzewicz W., *Mikrokurs e-learningowy narzędziem promocji poszerzonej oferty kształcenia*, <<http://www.uwm.edu.pl/elk/aktualnosci/mikrokurs-e-learningowy-narzedziem-promocji-poszerzonej-oferty-ksztalcenia>>, dostęp: 27.09.2019.
- Józwiak M., *Integration of MOOC Principles into a Language Course Framework for NATO DEEP: a Case Study*, „Civitas et Lex” 4/20(2018), s. 7–14.
- Metodyka kształcenia na odległość w Akademii Obrony Narodowej, projekt opracowany w Wydziale Kształcenia na Odległość Akademii Obrony Narodowej*, Warszawa 2013, maszynopis.
- Ocena zajęć dydaktycznych prowadzonych z wykorzystaniem metod i technik kształcenia na odległość – projekt Stowarzyszenia E-learningu Akademickiego dla Polskiego Komitetu Akredytacyjnego*, 7 listopada 2013, maszynopis.
- Polak M., *Kilka refleksji o technologiach w edukacji*, <<https://www.edunews.pl/edytoriale/3993-kilka-refleksji-o-technologiach-w-edukacji>>, dostęp: 24.05.2019.
- Przybyła W., Ratalewska M., *Poradnik dla projektujących kursy e-learningowe*, KOWEZU, Warszawa 2012.

**INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES
AS THE TOOL OF EDUCATION. CASE STUDY – ELK CAMPUS BRANCH,
UNIVERSITY OF WARMIA AND MAZURY IN OLSZTYN**

SUMMARY

The article addresses the challenges and opportunities for academic education as a consequence of the technological revolution, with particular emphasis on the context of information and communication technologies. This also applies to the impact of social media on the education process. The possibilities of reaching students with knowledge useful in everyday life, broadening mental horizons have been presented. In addition, the new role of universities in which traditional education is replaced by distance education is indicated. It is also the use of social media such as Twitter, Facebook, Instagram and YouTube channel in the education process. Against this background, the possibilities of the LMS ILIAS of Elk Campus Branch were indicated (www.uwmelk.edu.pl). Comments and reactions of students, including the results of the digital self-assessment questionnaire, show that they crave forms and methods of e-learning to conduct classes. The article delivers recommendations regarding the best practice within the information and communication technologies in education.

KEY WORDS: social media, education, LMS ILIAS, e-learning

